УДК 330.341.1

ПАРАДИГМА ДЕРЖАВНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ КРАЇН ЄС

© 2014 **КІРИК М. А.**

УДК 330.341.1

Кірик М. А. Парадигма державної інноваційної політики країн ЄС

Мета даної статті полягає в аналізі існуючих методів активізації інноваційної політики, які використовуються в державній інноваційній політиці країн – інноваційних лідерів, і внесенні пропозицій щодо адаптації міжнародного досвіду в українській практиці. У статті проведено аналіз міжнародного досвіду інноваційного розвитку та огляд європейського досвіду інноваційного розвитку. Розглянуто поточний стан та особливості проведення державної інноваційної політики країн Європейського Союзу. Визначено особливості фінансування інноваційної діяльності в окремих країнах. Проведений аналіз останніх досліджень та публікацій з цієї проблеми вказує на тісний взаємозв'язок між інноваційною політикою та процесом міжнародної інтеграції. Проаналізований світовий досвід доводить, що створення сприятливих умов для розвитку та підвищення ефективності науково-інноваційної діяльності є пріоритетним завданням державної інноваційної політики інноваційно розвинутих країн. Активізація науково-інноваційної діяльності виступає як механізм реалізації стратегічних ідей державної інноваційної політики.

Ключові слова: *інновації, інноваційний розвиток, інноваційна політика, глобалізація.*
Бібл.: *8.*

Кірик Марія Андріївна *– аспірантка, кафедра міжнародного обліку і аудиту, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана (пр. Перемоги, 54/1, Київ, 03068, Україна)*
E-mail: *kirikma@ukr.net*

УДК 330.341.1

Кирик М. А. Парадигма государственной инновационной политики стран ЕС

Цель данной статьи заключается в анализе уже существующих методов активизации инновационной политики, которые используются в государственной инновационной политике стран – инновационных лидеров, и внесении предложений по адаптации международного опыта в украинской практике. В статье проведен анализ международного опыта инновационного развития. Рассмотрено текущее состояние и особенности проведения государственной инновационной политики стран Европейского Союза. Определены особенности финансирования инновационной деятельности в отдельных странах. Проведенный анализ последних исследований и публикаций по этой проблеме указывает на тесную взаимосвязь между инновационной политикой и процессом международной интеграции. Проанализированный мировой опыт показывает, что создание благоприятных условий для развития и повышения эффективности научно-инновационной деятельности является приоритетным заданием государственной инновационной политики инновационно развитых стран. Активизация научно-инновационной деятельности выступает в качестве механизма реализации стратегических идей государственной инновационной политики.

Ключевые слова: *инновации, инновационное развитие, инновационная политика, глобализация.*
Библ.: *8.*

Кирик Мария Андреевна *– аспирантка, кафедра международного учета и аудита, Киевский национальный экономический университет им. В. Гетьмана (пр. Победы, 54/1, Киев, 03068, Украина)*
E-mail: *kirikma@ukr.net*

UDC 330.341.1

Kiryk M. A. Paradigm of the State Innovation Policy in the EU Member Countries

The article is aimed at analysis of the existing modalities for activating innovation policy that are used by state innovation policy of innovative leaders among the countries around the world, and making proposals for adaptation of the international experience in the Ukrainian practice. In the article analysis of the international experience of innovation development is carried out. The current situation and features of the state innovation policy in the European Union are considered. The features of financing of innovation activity in individual countries are identified. The carried out analysis of the latest research and publications on this issue indicates a close relationship between innovation policy and the process of international integration. The analyzed world experience shows, that creation of an enabling environment for the development and efficiency of the research and innovation activities is a priority task for state innovation policy in the countries with developed innovation sphere. Activating of research and innovation serves as the mechanism for implementing the strategic ideas of the state innovation policy.

Key words: *innovations, innovation development, innovation policy, globalization.*
Bibl.: *8.*

Kiryk Mariia A. *– Postgraduate Student, Department of International Accounting and Auditing, Kyiv National Economic University named after V. Getman (pr. Peremogy, 54/1, Kyiv, 03068, Ukraine)*
E-mail: *kirikma@ukr.net*

Глобалізація та інформатизація щодня приносять нові можливості для розвитку економіки та роблять нові виклики. Разом із конкуруванням за лідируючі позиції у світі та для того, щоб зайняти найвигідніші ніші у світовій економіці, країни знаходять нові шляхи економічного розвитку. Пріоритетним напрямком у розвитку країн є впровадження інновацій та розвиток науково-технічної галузі. Тільки із розвитком наукової галузі та інновацій Європа може зайняти лідируючі позиції на світовій арені та країни ЄС будуть країнами – інноваційними лідерами. Розвиток інноваційної діяльності дає змогу ЄС відповісти на виклики глобалізації.

Багато вчених зарубіжних і вітчизняних розглядали особливості інноваційної політики ЄС: Р. Катц, Дж. Еттлі, В. В. Гончарова, І. Г. Дежин. Як показує світовий досвід, розвиток інноваційної діяльності є пріоритетним напрямком державної інноваційної політики ЄС.

У наш час державну інноваційну політику варто розглядати як успішне впровадження технологічних інновацій та інших видів інновацій.

Ще наприкінці XX ст. в Європі існували певні проблеми на шляху до інноваційного лідерства у світі. Відсутність суттєвого прогресу в розвитку та впровадженні технологічних та інших інновацій була причиною відставання країн Європи від країн – інноваційних лідерів, таких як США та Японія. Для подолання визначених проблем державна інноваційна політика ЄС була спрямована на створення конкурентоспроможної інновацій-

ної економіки. У 2000 р. у Лісабоні відбувся саміт ЄС, на якому було визначено основні пріоритети в розвитку інновацій, а саме:

- посилення інноваційної складової всіх напрямків політики країн та їх дифузія для покращення інноваційного середовища;
- активізація ринкового попиту на нововведення на ринках, які найбільш сприйнятливі для впровадження інновацій;
- активізація нововведень у державному секторі;
- покращення регіональної політики інновацій.

Головним завданням державної інноваційної політики країн інноваційних лідерів є створення сприятливих умов для підвищення наукової та інноваційної діяльності. Основним механізмом реалізації стратегічних цілей державної інноваційної політики є активізація наукової та інноваційної діяльності.

Як показує світовий досвід, основним показником національного добробуту є інноваційна активність країн. Країни – інноваційні лідери займають перші позиції у світовій економіці. В епоху глобалізації та інформатизації лідируючі позиції займають ті країни, де інтелектуальний потенціал використовується найширше.

Проблеми засвоєння ролі інноваційної діяльності є ключовими для більшості індустріально розвинутих країн світу.

Сьогодні найпріоритетнішими галузями для країн – інноваційних лідерів є інновації та високі технології. Уряди цих країн активно фінансують університетські наукові проекти, які можуть мати комерційне застосування. Уряди країн ЄС надає перевагу інвестиціям у галузі науки, для підтримки університетів і науково-дослідних установ.

Незважаючи на спільні риси в державній інноваційній політиці країн ЄС, для кожної окремої країни існують певні особливості.

Розвиток інноваційної діяльності у **Великобританії** є одним із основних пріоритетів економічної політики британського уряду, згідно з планами якого ця країна має зберегти та зміцнити свої лідируючі позиції в галузі створення передових технологій.

Університети країни випускають 9,4% від загальної кількості спеціалістів країн – членів ОЕСР з кваліфікацією «доктор філософії» (PhD) [1].

Щороку витрати на інноваційну діяльність складають 25 млрд ф. ст., що означає 5% загальних бюджетних витрат та 2% від ВВП. При цьому необхідно відзначити, що середній рівень витрат держави та бізнесу на інновації в країнах ОЕСР складає 2,3% ВВП [1].

Великобританія займає лідируючі позиції у світі в галузі медицини, екології, економіки та соціальних наук, а також в галузі прикладної математики.

На базі інноваційних напрямків, що активно розвиваються у Великобританії, а саме – біохімія, креативні галузі, медицина, космос, поновлювальна енергія, існують кластери, які є найбільшими інноваційними центрами Великобританії – Кембрідж, Оксфорд, Нотінгем, Единбург [2, с. 42].

Нова ініціатива уряду **Німеччини** з підтримки експорту медичної промисловості надає німецьким компаніям доступ до інформації про цільові ринку, союзам та існуючим програмам підтримки, а також полегшує можливість встановлення контактів з іноземними контрагентами. Відповідно до ініціативи виконавцем програми призначено «Товариство із зовнішньоекономічних зв'язків і маркетингу Німеччини» (*Germany Trade & Invest*).

Міністерство економіки та технологій у Німеччині визначає медичну промисловість як пріоритетну галузь економіки, в якій зайнято 14% населення та частка якої складає 10% у ВВП країни та 6 % її експорту [3].

Головним завданням уряду Німеччини є збільшення експорту медичної промисловості. Усі методи активізації галузі поєднані в «Експертній ініціативі». Саме це дасть змогу виходу німецьких компаній на світовий рівень та підвищить конкурентоспроможність компаній у даній галузі.

Стратегія «Європа-2020» визначила основні завдання наступного десятиліття, а саме: підвищення кількості зайнятих у галузі наукової діяльності та інновацій; підвищення рівня якості освіти; вирішення проблем, пов'язаних з енергетичною кризою у світі та проблем, пов'язаних із постійною зміною клімату.

Для цього було висунуто сім головних ініціатив, серед яких у науково-технологічній сфері – Інноваційний союз. Разом з іншими погодженими діями Інноваційний союз спрямовує свою діяльність на покращення доступу до джерел фінансування досліджень та розробок у Європі, що покликано гарантувати перетворення інноваційної ідеї в товари та послуги, створюючи економічне зростання та робочі місця. Обрано курс на подолання несприятливих умов, які заважають приватному сектору інвестувати в дослідження, розробки та інновації для запобігання фрагментації зусиль за допомогою створення реально діючого Європейського дослідницького простору, який сфокусовано на інноваціях, що адресовані головним соціальним викликам, визначеним у стратегії «Європа-2020». При цьому до процесу інноваційного розвитку мають бути залучені всі верстви суспільства та всі регіони (у тому числі в соціальні інновації та ефективну регіональну спеціалізацію). Весь ланцюг досліджень, розробок та інновацій має бути погодженим, стабілізованим від зародження першої наукової ідеї до виходу товару на ринок [4, с. 16].

Проект «*From Challenges to opportunities: Towards a Common Strategic Framework for EU research and innovation funding*», який був широко розповсюджений Європейською комісією у 2011 р., виділяє основні шляхи підтримки наукової діяльності та інновацій в країнах ЄС.

У 2011 р. булла представлена нова рамкова програма «Горизонт-2020» (*Horizon 2020 – The FrameworkProgramme for Research and Innovation*). «Горизонт-2020» – найбільша Дослідницька та Інноваційна програма ЄС, яка обіцяє великі відкриття шляхом адаптації дослідницьких ідей до ринку інноваційної продукції.

Доопрацьовані документи з урахуванням всіх коментарів і пропозицій, що надійшли, затверджені 30 листопада 2011 р.

Структура асигнувань на дослідження та інновації ЄС зазнає значних змін, об'єднавши три незалежні до цього джерела: рамкову програму наукових досліджень та технологічного розвитку ЄС (*Framework Programme for Research and Technological Development*), рамкову програму конкурентоспроможності та інновацій (*The Competitiveness and Innovation Framework Programme*) та Європейський інститут інновацій та технологій (*The European Institute of Innovation and Technology*). Крім того, для підтримки економік і регіонів Європи, які відстають, близько 86 млрд євро буде надано фондам європейської програми вирівнювання, або близько 25% всіх засобів структурних фондів (*European Structural Funds*). Передбачається, що бюджет «Горизонта-2020» на період 2014 – 2020 рр. складе 70 млрд євро. У загальному бюджеті ЄС частка витрат на дослідження та інновації також зросте до 8,5% у 2020 р. у порівнянні з 6,7% у 2013 р. [5].

Основним завданням у рамках програми «Горизонт-2020» є поглиблення взаємозв'язку між ініціативами бізнесу та загальноєвропейською програмою. Також необхідна координація даної програми із заходами *The Strategic Energy Technologies (SET) Plan*.

Спільними технологічними ініціативами у інформаційно-комунікаційних технологіях (*The ICT Joint Technology Initiatives* (*JTIs*)) Стратегічним планом у транспортних технологіях (*Strategic Transport Technology Plan*), що розробляється.

Головним завданням «Горизонт-2020» є участь окремих категорій науковців та організацій. Програма дозволить адаптувати наукові винаходи до потреб ринку інновацій.

Основні пріоритети програми:

- генерування знань у галузі науки та техніки для зміцнення позицій країн ЄС на світовому ринку інновацій (проведення фундаментальних наукових досліджень по лінії Європейської дослідної ради, вдосконалення кадрового потенціалу);
- підтримка малого та середнього бізнесу та інновацій (інвестиції в дослідження та інновації у промислових технологіях, враховуючи їх міждисциплінарність, наприклад, нанотехнології, біотехнології, космос, ефективні процеси виробництва);
- подолання соціальних проблем шляхом дотримання всіх стадій інноваційного ланцюга (підвищення результативності досліджень та інновацій у галузях охорони здоров'я, сільського господарства, ефективної енергетики та ін.).

Діяльність Об'єднаного науково-дослідного центру також є невід'ємною частиною «Горизонта-2020», створюючи умови для формування, здійснення та моніторингу відповідних політик Євросоюзу [5].

Уряд **Франції** активно працює над створенням інноваційної промисловості та виділив приблизно 46 млрд доларів США на створення декількох «інноваційних вузлів». Вони об'єднують університети, великі компанії та дослідні інститути для створення нових наукомістких галузей промисловості. Одним із таких вузлів є гренобльський центр GIANT. У ньому поряд з науковими установами знаходяться офіси великих компаній, які працюють над комерційним застосуванням наукових ідей у галузі нанотехнологій та «зеленої» енергетики. Тут також знаходиться Європейський центр синхронного опромінення (ESRF) і Гренобльська школа менеджменту [6].

З урахуванням розглянутого досвіду ЄС можна зробити висновки та пропозиції з приводу активізації інноваційної діяльності в Україні:

1. Інноваційну політику варто розробляти на тому рівні, на якому можливе отримання максимальної сумарної вигоди, але при цьому на найнижчому рівні, на якому вона може здійснюватись [7]. Варто чітко визначити рівні інноваційної політики та відповідно до кожного рівня конкретизувати цілі, завдання, пріоритетні напрямки та форми стимулювання інноваційної діяльності.

2. Необхідне розширення міжнародного співробітництва як з міжнародними організаціями, так і з окремими країнами. Активізація співпраці з міжнародними організаціями дозволить співставляти міжнародний інноваційний розвиток, виявляти «больові точки» та цілеспрямовано формувати інструменти інноваційної політики, а також сформувати позитивний «інноваційний імідж» країни, залучити іноземні інвестиції та замовлення [8].

3. Суттєвим потенціалом у формуванні ефективної інноваційної системи володіє кластерний підхід, організаційно-економічна значимість якого виражається у формуванні системи розповсюдження нових знань та технологій, сукупного інноваційного продукту.

ВИСНОВКИ

Проведений огляд європейського досвіду інноваційного розвитку свідчить про те, що головним питанням залишається підвищення конкурентоспроможності країн у системі міжнародних відносин. У зв'язку з цим уряди країн суттєву увагу приділяють ефективній політиці в галузі інновацій та науково-технічній сфері. Основними цілями стають реалізація збалансованого комплексу заходів у рамках інноваційної політики всіх галузей промисловості та сфери послуг.

Удосконалення інноваційної політики у різних країнах відбувається за такими основними напрямками:

- покращення політики в галузі державних наукових досліджень;
- удосконалення політики в галузі комерціалізації та розвитку малих і середніх інноваційних компаній;
- технологічна політика;
- координація та оцінка інтегрованої інноваційної політики.

У рамках реалізації інноваційної політики в багатьох країнах все більше значення набуває створення системи регулярного моніторингу стану інноваційної системи, а також оцінки результативності та ефективності реалізації як окремих напрямків інноваційної політики, так і всієї інноваційної стратегії в цілому. Для цього розробляють нові та сучасні методи з метою оцінки цільових програм у сфері інноваційної політики, включаючи питання оцінки конкурентоспроможності наукових досліджень та внеску, який вони роблять у соціально-економічний розвиток країни.

Варто відзначити, що вдосконаленню інноваційної політики сприяє спільна робота із зарубіжними та міжнародними організаціями за окремими напрямами інноваційної політики. Залучення таких організацій приводить до різного роду переваг:

- ✦ залучення кращого міжнародного досвіду;
- ✦ сприяння у реалізації деяких напрямів політики;
- ✦ оцінка працездатності та ефективності окремих інструментів (наприклад, податкових пільг, окремих програм);
- ✦ реалізація проектів з підвищення ефективності державного управління та рівня кваліфікації співробітників у ключових організаціях шляхом реалізації спеціальних комплексних проектів.

Оскільки результати конкурентоспроможних наукових досліджень є основним джерелом формування інноваційного потенціалу в середньостроковій та довгостроковій перспективах, а також з'являються інновації проривного характеру, у результаті яких потім виникають нові галузі економіки або значно трансформуються існуючі, то збільшення масштабу та підвищення ефективності державних інвестицій у наукові дослідження є ключовими елементами державної інноваційної політики країн, які були розглянуті.

Європейська практика свідчить, що політика наукових досліджень реалізується за такими напрямками:

- ✦ збільшення та підвищення ефективності фінансування наукових досліджень з боку уряду;
- ✦ раціоналізація та підвищення ефективності управління системою державних науково-дослідних організацій;
- ✦ розвиток дослідницької функції провідних університетів;
- ✦ розвиток природничо-наукової та інженерної освіти.

Аналіз наявного європейського досвіду показує, що розвиток інноваційної складової економіки формується індивідуально для кожної країни, проте в кожному конкретному випадку можуть бути прийняті до уваги позитивно зарекомендовані підходи, використані ефективні заходи, які були успішно впроваджені в різних країнах.

Таким чином, розвиток інноваційної політики – це пріоритетна зона діяльності ЄС, яка направлене на обслуговування сталого соціально-економічного розвитку та високої національної конкурентоспроможності. Інновації у світі, що глобалізується, відіграють ключову роль, і щоб побудувати інноваційну економіку ЄС, має розвивати інноваційну політику під впливом високої конкуренції. Системний характер інноваційної політики визначає впровадження інновацій у сфери життя.

Євросоюз визначає основні напрямки його діяльності та створює програми для подальшого розвитку, щоб посилити свої конкурентні позиції на світовій арені. Інноваційна політика не є тимчасовою, оскільки Європа стикається з новими запитами швидкозростаючої глобалізації та конкуренції, отже впровадження інновацій є обов'язковим напрямком у розвитку Європи.

Отже, країни Західної Європи та Євросоюз взяли курс у XXI ст. на подальше поглиблення кооперації у сфері НДДКР та підвищення ефективності інноваційної діяльності. Це буде сприяти посиленню їх конкурентних позицій на світовому ринку сучасних технологій. Для України створення єдиного Європейського дослідницького простору дає їй можливість активно включитись у європейське наукове співтовариство, а також прискорити формування національної інноваційної політики. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Main Science and Technology Indicators. OECD [Electronic resource]. – Mode of access : http://stats.oecd.org/

2. Инновационная политика и региональное развитие в современном мире : сб. обзоров и рефератов / РАН. ИНИОН. Центр науч.-информ. исслед. глобал. и регионал. проблем. Отд. глобал. пробл. ; отв. ред. и сост.: Животовская И. Г., Черноморова Т. В. – М., 2011. – С. 197.

3. The Medical Biotechnology Industry in Germany // INDUSTRY OVERVIEW. – Issue 2013/2014. – P. 15.

4. Європейська Рада схвалила стратегію Європа-2020 // Євробюлетень. – № 4. – Квітень 2010. – С. 26.

5. HORIZON 2020 / The EU Framework Programme for Research and Innovation [Electronic resource]. – Mode of access : http://ec.europa.eu/programmes/horizon2020

6. 30,000 men and women, joining forces to build a world-class campus. GIANT Innovation campus [Electronic resource]. – Mode of access : http://www.giant-grenoble.org/en/about-giant

7. The Concept of Clusters and Cluster Policies and their Role for Competitiveness and Innovation: Main Statistical Results and Lessons Learned. – Commission Staff Working Document SEC (2008) 2637. Annex to the Communication fromthe Commission "Towards world-classclusters in the European Union: Implementingthe broad-basedinnovation strategy" COM(2008)652 final of 17.10.2008 [Electronic resource]. – Mode of access : http://www.clusterplattform.at/fileadmin/user_upload/clusterbibliothek/445_Concept_of_Clusters_and_Cluster_Policies.pdf

8. Рутко Д. Ф. Инновации как условие эффективной интеграции страны в глобальное мирохозяйственное пространство / Д. Ф. Рутко // Проблемы управления. – 2005. – № 1. – С. 76 – 86.

REFERENCES

"30, 000 men and women, joining forces to build a world-class campus. GIANT Innovation campus". http://www.giant-grenoble.org/en/about-giant

"HORIZON 2020" The EU Framework Programme for Research and Innovation. http://ec.europa.eu/programmes/horizon2020

"Innovatsionnaia politika i regionalnoe razvitie v sovremennom mire" [Innovation policy and regional development in the modern world]. In Sbornik obzorov i referatov, 197. Moscow, 2011.

"Main Science and Technology Indicators. OECD". http://stats.oecd.org/

Rutko, D. F. "Innovatsii kak uslovie effektivnoy integratsii strany v globalnoe mirokhoziaystvennoe prostranstvo" [Innovation as a condition for the effective integration into the global world economic space]. *Problemy upravleniia*, no. 1 (2005): 76-86.

"Statistical Results and Lessons Learned. - Commission Staff Working DocumentSEC (2008) 2637. Annex to the Communication fromthe Commission "Towards world-classclusters in the European Union: Implementingthe broad-basedinnovation strategy"COM (2008)652 final of 17.10. 2008". http://www.clusterplattform.at/fileadmin/user_upload/clusterbibliothek/445_Concept_of_Clusters_and_Cluster_Policies.pdf

"The Medical Biotechnology Industry in Germany". *INDUSTRY OVERVIEW*, no. 2013/2014: 15-.

"Yevropeiska Rada skhvalyla stratehiiu "Yevropa-2020"" [The European Council endorsed the strategy "Europe 2020"]. *Yevrobiuleten*, no. 4 (2010): 26.